

BESLUIT van GS van Utrecht

DATUM	30 oktober 2017	TEAM	Vergunningverlening Natuur en Landschap
ZAAKKENMERK	Z-WNB-RI-REG-2017-0616	REFERENTIE	Servicebureau
NUMMER	81C0B40E	DOORKIESNUMMER	030-2583311
UW BRIEF VAN	17 mei 2017	FAX	030-2583139
UW NUMMER	Niet van toepassing	E-MAILADRES	Servicebureau@provincie-utrecht.nl
BIJLAGE(N)	- Plan van aanpak verplaatsen dassen Oude Tempel - Meldingsformulieren	ONDERWERP	Ontheffing Wnb ruimtelijke ingrepen

Besluit van Gedeputeerde Staten van Utrecht op de aanvraag van 17 mei 2017 van Ecologisch Adviesbureau Viridis, namens gemeente Soest, om ontheffing in het kader van artikel 3.8, eerste lid, gelezen in samenhang met 3.10, tweede lid van de Wet natuurbescherming (hierna: wet). Op 20 juni 2017, 8 augustus 2017, 15 september 2017, 13 oktober 2017, en 25 oktober 2017 heeft u deze aanvraag aangevuld.

I. Besluit

Gelet op het bepaalde in de wet, het Beleidskader Wet natuurbescherming en Verordening Natuur en Landschap hebben wij besloten u ontheffing te verlenen van:

- artikel 3.5, tweede en vierde lid van de wet, voor zover dit betreft het opzettelijk verstoren, beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de gewone grootoorvleermuis;
- artikel 3.10, eerste lid, aanhef en onder a en b, van de wet, voor zover dit betreft het vangen en het beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de das en de hazelworm;
- artikel 3.34, eerste lid, voor zover het betreft het uitzetten van de das en de hazelworm;

voor de periode tussen 1 november 2017 en 31 december 2025.

In deze brief kunt u lezen welke overwegingen hieraan ten grondslag liggen.

II. Omschrijving van de aanvraag

Uw aanvraag heeft betrekking op het gebied Landgoed Oude Tempel te Soesterberg. Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door het landgoed Open Ankh, door de Korndorfferlaan aan de oostzijde, de Oude Tempellaan aan de westzijde en bebouwing aan de zuidzijde. Het plangebied heeft een omvang van circa 17 ha.

U vraagt ontheffing van de verbodsartikelen genoemd in de artikelen 3.5, 3.10 en 3.34 van de wet voor wat betreft de das (*Meles meles*), de gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*) en de hazelworm (*Anguis fragilis*), voor de periode van 1 november 2017 tot 31 december 2025.

III. Procedure

De aanvraag is afgehandeld overeenkomstig het bepaalde in afdeling 4.1.2 van de Algemene wet bestuursrecht.

IV. Toetsingskader

De gewone grootoorvleermuis is beschermd ingevolge artikel 3.5 van de wet. De das en de hazelworm zijn beschermd ingevolge artikel 3.10, eerste lid, onder a en b, van de wet.

V. Toetsing Ruimtelijke Ingreep

Motivering

Gewone grootoorvleermuis

Vlak buiten de begrenzing aan de noordzijde van het plangebied op het landgoed Open Ankh is één zomerverblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis vastgesteld in een eik met spechtenholen. De gewone grootoorvleermuis foerageert veelvuldig op het terrein van het landgoed Open Ankh ten noorden van het plangebied, maar ook in het plangebied en dan met name in de buitenste lanen.

De functionaliteit van het foerageergebied van de gewone grootoorvleermuis wordt mogelijk aangetast.¹ De gewone grootoorvleermuis is lichtgevoeliger dan andere soorten en zal verlichte plaatsen mijden. Door het uitvoeren van de werkzaamheden kunnen exemplaren van de gewone grootoorvleermuis worden verstoord en vaste voortplantings- en rustplaatsen worden vernietigd.

Er wordt tijdens de herinrichting zorg voor gedragen dat de verblijfplaats niet verlicht wordt, indien nodig door het aanbrengen van schermen om het licht te weren. Na de herinrichting zal het gebied vleermuisvriendelijk verlicht worden. Het terrein direct ten noorden van het plangebied, het landgoed Open Ankh, blijft onaangetaast. Op het landgoed de Open Ankh staat nu een landhuis en een containerachtige kantoorruimte. De kantoorruimte wordt volgens u binnenkort gesloopt en het landgoed wordt heringericht waarbij veel nieuwe struiken en bomen worden aangeplant. De gewone grootoorvleermuis foerageert ook nu al veel op het landgoed de Open Ankh en kan dat ook na de herinrichting van het landgoed blijven doen maar ook in de donkere gedeelten van het plangebied. De voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. In de bijlage zijn extra voorschriften opgenomen om de negatieve effecten van de werkzaamheden te mitigeren.

Er is geen sprake van een wezenlijk effect op de gunstige staat van instandhouding van de vleermuissoorten, regionaal of landelijk. In een onderzoek naar het voorkomen van de gewone grootoorvleermuis op de nabijgelegen vliegbasis Soesterberg is in 2014 geconcludeerd dat deze soort hier ten minste licht is toegenomen.² Door het nemen van mitigerende maatregelen en de inrichting van het gebied na afloop van de werkzaamheden komt de gunstige staat van instandhouding van de gewone grootoorvleermuis niet in het gevaar door het uitvoeren van de werkzaamheden.

Das

In het plangebied is een kraamburcht van een dassenclan aangetroffen en iets noordelijker pijpen waar de clan in het najaar van 2017 verbleef. Ook lijkt een verlaten burchtlocatie aanwezig te zijn. Direct ten oosten van het landgoed, richting Apollo Noord, zijn eveneens twee belopen pijpen aangetroffen. Met oog op deze pijpen is het plangebied zoals aangegeven in de ontheffingsaanvraag uitgebreid met het gebied tussen Komdorfferlaan, de Amersfoortsestraat, de Richelleweg en de Frits Koolhovenweg in Soesterberg. Het plangebied lijkt bewoond door twee volwassen en twee jonge dieren. Dit is een aannemelijke groepsgrootte binnen deze biotoop. Het plangebied doet daarnaast dienst als primair foerageergebied.

Door het uitvoeren van de werkzaamheden worden de burchten van de das vernield. Na de herinrichting is er in het plangebied geen plaats meer voor een dassenburcht. Ook het primaire foerageergebied in het plangebied zal worden vernietigd. Er wordt daarom voorgesteld om twee kunstburchten te maken op landgoed Beukbergen van Het Utrechts Landschap en de dassenclan daar actief heen te verplaatsen. De uitzetlocatie ligt tussen de ecoducten Sterrenberg en Beukbergen in. Door de ingreep worden exemplaren van de das verstoord, weggevangen en vervolgens op landgoed Beukbergen uitgezet.

In het 'Plan van aanpak verplaatsen dassen Oude Tempel'³ is nader uitgewerkt hoe de actieve verplaatsing van de dassenclan in zijn werk zal gaan. De belopen pijpen zullen met camera's worden gemonitord om zo goed mogelijk de clansamenstelling in te kunnen schatten. De belopen pijpen zullen worden uitgerasterd en de dassen zullen met vangkooien worden gevangen. Aangegeven wordt dat de dassen mogelijk tijdelijk worden opgevangen op een opvanglocatie tot de clan compleet is. Op landgoed Beukbergen worden twee kunstburchten ingericht. De dassen zullen worden uitgezet op één van deze twee locaties. Om de kunstburcht heen worden rasters geplaatst waarin de dassen drie maanden zullen verblijven en bijgevoerd zullen worden. Na drie maanden worden de rasters geopend en kunnen de dassen de verdere omgeving in gebruik nemen.

¹ Th. de Jong, 2017, Natuurtoets Wet Natuurbescherming Oude Tempel, 2017, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2016-30. Paragraaf 5.3.

² Van den Bijtel Ecologisch Onderzoek, 2016, Onderzoek naar de natuurwaarden op de voormalige vliegbasis Soesterberg

³ Jong, Th. H. de, 2017. Plan van aanpak verplaatsen dassen Oude Tempel, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, 2017-53

Uit veldonderzoek in het najaar van 2017 is naar voren gekomen dat landgoed Beukbergen met 85 hectare geschikt en groot genoeg leefgebied is voor een dassenclan. Er is gericht gezocht of er reeds dassen in het beoogde uitzetgebied leven, maar hier zijn geen aanwijzingen voor gevonden. De voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. In de bijlage zijn extra voorschriften opgenomen om de negatieve effecten van de werkzaamheden te mitigeren.

Landelijk vertoont de das een toename sinds 1980. De soort komt tegenwoordig vrij algemeen voor in Midden, Zuid en Oost Nederland. De landelijke staat van instandhouding van de das is gunstig. De das neemt ook sinds 1980 sterk toe in de provincie Utrecht. Tot 1980 was één burcht bekend bij Maartensdijk. Nadat het de das gelukt was de oostkant van de A27 te bereiken is de soort aan een gestage opmars bezig. Tegenwoordig komt de das vrij algemeen voor in het midden en oosten van de provincie Utrecht. Op een kilometer afstand van het plangebied, ten zuiden van de Vliegbasis Soesterberg lijkt een dassenclan voor te komen, tevens is er een dassenclan ten oosten van de Richelleweg op een kleine kilometer afstand van het plangebied. Breder daaromheen zijn meerdere dassenclans bekend. Aangenomen wordt dat de te verplaatsen dassenclan een paar jaar geleden is voortgekomen uit de dassenclans ten noorden van het plangebied. In die zin kan gesteld worden dat de regionale gunstige staat van instandhouding van de das niet in gevaar komt. Door het nemen van mitigerende maatregelen en de inrichting van het nieuwe leefgebied na afloop van de werkzaamheden komt de gunstige staat van instandhouding van de das niet in het gevaar door het uitvoeren van de werkzaamheden.

Hazelworm

In het plangebied komt de hazelworm langs enkele lanen voor. In totaal zijn, inclusief jonge dieren, minimaal 15 individuen gevonden. Waarschijnlijk is de populatieomvang een veelvoud hiervan. Buiten het plangebied van de Oude Tempel, op het direct aangrenzende gebied Apollo Noord, waar eveneens woningbouw wordt beoogd, zijn eveneens hazelwormen aangetroffen. Zeer waarschijnlijk vormen de exemplaren één populatie.

Met de herinrichting van het plangebied De Oude Tempel zal het leefgebied van de hazelworm verdwijnen. Door het uitvoeren van de werkzaamheden kunnen exemplaren van de hazelworm worden gedood, voortplantingsplaatsen, en rustplaatsen van de hazelworm worden beschadigd en vernield. Om die reden wordt voorgesteld de hazelwormen te vangen en te verplaatsen naar De Paltz en De Stompert. Deze gebieden hebben geschikt hazelwormbiotoop en de hazelworm komt ook in deze gebieden voor. Maar ondanks de geschiktheid van het biotoop lijkt de dichtheid niet hoog te zijn. Door het Utrechts Landschap is in de zogenaamde Zandkuil recent een gebied van circa 13 ha ontstaan van bomen en struiken waarna een mozaïek van schraal graslandvegetatie en heidevegetatie is ontstaan met overgangen naar bosranden. Hierdoor is een goed hazelwormbiotoop ontstaan. Daarnaast wordt door het huidige beheer van het gebied geschikter hazelwormenbiotoop gecreëerd. Het is daarmee aannemelijk dat de draagkracht van het gebied met betrekking tot de hazelworm nog niet geheel is bereikt en dat de hazelwormen uit het plangebied hier dus bijgeplaatst kunnen worden.

De voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. In de bijlage zijn extra voorschriften opgenomen om de negatieve effecten van de werkzaamheden te mitigeren. Door het uitvoeren van mitigerende maatregelen is er geen sprake van een wezenlijk effect op de gunstige staat van instandhouding van de populatie hazelwormen ter plaatse noch lokaal. De landelijke staat van instandhouding van de hazelworm wordt beoordeeld als gunstig. Op de Rode Lijst staat hij in de categorie 'Thans niet bedreigd'. Ook de regionale staat van instandhouding wordt beschouwd als gunstig. De Utrechtse Heuvelrug, waar het plangebied in ligt, is één van de kerngebieden. In een onderzoek naar het voorkomen van de hazelworm op de nabijgelegen vliegbasis Soesterberg is in 2014 geconcludeerd dat deze soort hier stabiel is.⁴

Door het nemen van mitigerende maatregelen en de inrichting van het gebied na afloop van de werkzaamheden komt de gunstige staat van instandhouding van de hazelworm niet in het gevaar door het uitvoeren van de werkzaamheden.

Belang van de aanvraag

U heeft met betrekking tot de gewone grootoorvleermuis ontheffing aangevraagd op grond van de belangen:

- 'In het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, in het belang van de instandhouding van natuurlijke habitats';

"Meer dan 10 jaar geleden dreigde de Utrechtse Heuvelrug, Nederlands op één na grootste aaneengesloten natuurgebied, verregaand te versnipperen. De toename van de (auto)mobiliteit en de bouw van woningen en bedrijven maakten dat juist in het hart van dit aaneengesloten natuurgebied belangrijke verbindingen voor planten en dieren verloren dreigden te gaan. Daarom is in 2004 gestart met de gebiedsontwikkeling 'Hart van de Heuvelrug', met als doel de ruimtelijke kwaliteit en de beleevingswaarde van de Heuvelrug te versterken. In 22

⁴ Van den Bijtel Ecologisch Onderzoek, 2016, Onderzoek naar de natuurwaarden op de voormalige vliegbasis Soesterberg

projecten wordt de roodgroen balans in het gebied verbeterd. Rode projecten (wonen, bedrijvigheid en zorg) leveren geld op voor de realisatie van natuur. De kwaliteitsimpuls voor de natuur is mogelijk dankzij rode ontwikkelingen in het gebied. De rode ontwikkelingen genereren de financiën voor de ontwikkeling, beheer en behoud van de groene projecten, zoals de aanleg van ecoducten. Hiermee worden een aantal drukke verkeersaders (A28 en Amersfoortseweg) in het gebied passeerbaar.⁵

*"Belangrijke opgave is de aanleg van twee ecologische corridors en het omzetten van de voormalige vliegbasis naar 380 ha natuurgebied met recreatieve mogelijkheden. Het realiseren van ecologische corridors en uitbreiding van kerngebieden leidt in totaliteit tot een kwaliteitsverbetering van het NNN. De woningbouw in Oude Tempel is één van de rode projecten die geld moet opleveren voor de realisatie van de groene projecten. Het plangebied en het naastgelegen terrein van Apollo Noord zijn twee van de nog onbebouwde terreinen in het dorp. Valt een van de rode projecten af, dan is onvoldoende geld beschikbaar voor de ontwikkeling van natuur in het Hart van de Heuvelrug."*⁶

Gelet op de naar voren gebrachte omstandigheden zijn wij van oordeel dat het belang 'In het belang van de bescherming van wilde flora of fauna, in het belang van de instandhouding van natuurlijke habitats' onvoldoende onderbouwd is om het beschadigen, vernielen van nesten of rustplaatsen van de gewone grootoorvleermuis te rechtvaardigen. Onvoldoende is aangegeven welke flora en fauna baat hebben bij de ruimtelijke inrichting. Het project Hart van de Heuvelrug heeft in het verleden wel groene projecten mogelijk gemaakt, maar niet is beschreven wat het voor een winst oplevert voor flora en fauna, en in het bijzonder voor de gewone grootoorvleermuis of voor soorten met een vergelijkbaar beschermingsregime. In die zin kan niet worden beoordeeld of de inbreuk op het beschermingsbelang zwaarder mag wegen dan het beschermingsbelang op basis van de Habitatrichtlijn van de grootoorvleermuis.

- 'In het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten'.

In de gemeente Soest is dringend behoefte aan extra woningen. In september 2012 bedroeg het aantal woningzoekenden 2300; de wachttijd bedroeg gemiddeld 1,2 jaar (De Jongh, 2012, bijlage 7). De gemiddelde wachttijd voor sociale huurwoningen bedraagt minimaal 1,5 jaar. Gezien de heersende en toenemende krapte op de woningmarkt zal het aantal zoekenden zijn toegenomen, de wachttijd zijn verlengd en ook het huizenaanbod zijn afgenomen. Ook in de omliggende gemeentes heerst een woningtekort. Zo zal in de gemeente Amersfoort de bouw van circa 2000 woningen noodzakelijk zijn.⁷

In Soesterberg heeft jarenlang geen nieuwbouw plaats kunnen vinden door de aanwezigheid van de vliegbasis Soesterberg. Sinds deze gesloten is, is er weer woningbouw mogelijk. Gezien de woningnood in de gemeente Soest wil de gemeente de komende jaren, in overleg met de provincie Utrecht en in het kader van Hart van de Heuvelrug, op tal van plaatsen woningen bouwen. Het gaat om circa 1000 extra woningen. Dit zal onder andere plaatsvinden op de voormalige vliegbasis, maar ook op het plangebied. *Het doel van de herinrichting is het bouwen van 270 – 300 woningen in het plangebied.*⁸ *Door uitvoering van de nieuwbouwplannen kan het gebrek aan huur- en koopwoningen deels opgeheven worden.*⁹ De keuze voor het bouwen van middensegment-woningen is nader beschreven in de Nota 'Wonen in Soest' 2012.¹⁰

De Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie beschrijft de woningmarkt in de provincie en zoomt ook in op Soesterberg: *"De druk op de Utrechtse woningmarkt is groot, er is nog steeds sprake van een fors woningtekort. Dat geldt in hogere mate voor de steden Utrecht en Amersfoort en enkele omliggende gemeenten. Recente woningbehoeftecijfers tonen aan dat, ondanks het voorgenomen woningbouwprogramma, het tekort hoog zal blijven. Tot 2040 wordt er in geen enkele regio in onze provincie krimp voorzien."*

⁵ Th. de Jong, 2017, Natuurtoets Wet Natuurbescherming Oude Tempel, 2017, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2016-30. Paragraaf 8.3.2.

⁶ Th. de Jong, 2017, Natuurtoets Wet Natuurbescherming Oude Tempel, 2017, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2016-30. Paragraaf 8.4.

⁷ Th. de Jong, 2017, Natuurtoets Wet Natuurbescherming Oude Tempel, 2017, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2016-30. Paragraaf 8.3.3.

⁸ Th. de Jong, 08082017 beantwoording vragen ontheffingsverzoek WnB nr Z-WNB-RI-REG-2017-0616, antwoord op vraag 3.

⁹ Th. de Jong, 2017, Natuurtoets Wet Natuurbescherming Oude Tempel, 2017, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2016-30. Paragraaf 8.3.1.

¹⁰ C.M. de Jongh, Wonen in Soest Woningmarkt in perspectief, September 2012

"Voor de totale gemeente (Soest) wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1165 woningen binnen de rode contouren, waarvan 165 woningen op de voormalige Vliegbasis Soesterberg. De overige 1000 woningen kunnen hoofdzakelijk op diverse locaties in Soesterberg worden gerealiseerd, onder andere Apollo Noord¹¹ en Masterplan/ Campuszone."¹²

Gelet op de naar voren gebrachte omstandigheden zijn wij van oordeel dat het belang 'in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' voldoende onderbouwd is om het in beperkte mate beschadigen, vernielen van nesten of rustplaatsen van de gewone grootvleermuis te rechtvaardigen.

U heeft met betrekking tot de das en de hazelworm ontheffing aangevraagd op grond van het belang 'in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied'.

De voorgenomen woningbouw op Landgoed Oude Tempel met 270-300 woningen betreft een ruimtelijke ontwikkeling van het plangebied en het daarop volgende gebruik van het ontwikkelde gebied als woonwijk. Gelet op de naar voren gebrachte omstandigheden zijn wij van oordeel dat het belang 'in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied voldoende onderbouwd is om het doden of vangen, het beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen en het uitzetten van de das en de hazelworm te rechtvaardigen.

Alternatievenafweging

Met betrekking tot het onderzoeken van de meest bevredigende oplossing is de volgende onderbouwing gegeven:

- Locatie van de ruimtelijke ingreep:

"Het project Oude Tempel is één van de projecten die zijn aangewezen in de 'Samenwerkingsovereenkomst 'Hart van de Heuvelrug', zoals die in 2015 door de provincie Utrecht, de gemeente Soest en de gemeente Zeist is opgesteld en ondertekend. In deze overeenkomst verplichten de partijen de aangewezen projecten uit te voeren om de versnippering van de Utrechtse Heuvelrug als natuurgebied tegen te gaan en de rood-groen balans te verbeteren. Het project Oude Tempel kan alleen op de huidige locatie worden uitgevoerd, overeenkomstig de ondertekende overeenkomst. Andere locaties binnen de gemeente Soest komen niet in aanmerking omdat deze, met uitzondering van het agrarisch landschap ten oosten van de woonkern Soest, gelegen zijn binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Binnen het NNN-gebied geldt het Nee, Tenzij principe. Het projectgebied Oude Tempel is geen NNN-gebied waar dus gebouwd mag en kan worden. Het agrarisch landschap ten oosten van de woonkern Soest komt niet in aanmerking om te ontwikkelen omdat de te genereren gelden, toe moeten vallen aan het project Hart van de Heuvelrug. Het agrarisch landschap maakt daar geen onderdeel van uit."¹³

Er zijn dus geen alternatieve locaties binnen de gemeente Soest waar, in overeenstemming met het bepaalde uit de Gebiedsontwikkeling 'Hart van de Heuvelrug', woningbouw gerealiseerd kan worden dan Apollo Noord en het plangebied Oude Tempel. Zou een dergelijke locatie wel aanwezig zijn, dan zou het uitvoeren van de werkzaamheden zeer waarschijnlijk leiden tot dezelfde effecten op de natuurwaarden."

- Met betrekking tot de inrichting van het plangebied:

"Door het nemen van de juiste mitigerende maatregelen wordt bij de inrichting rekening gehouden met de aanwezige beschermde soorten. Mitigerende maatregelen worden uitgevoerd voor das, vleermuissoorten en hazelworm. Zo mogelijk worden de mitigerende maatregelen uitgevoerd ruim vóór aanvang van de werkzaamheden voor de herinrichting."

- Met betrekking tot de uitvoering:

"Tijdens de werkzaamheden worden alle mogelijke mitigerende uitvoeringsmaatregelen getroffen om effecten op beschermde soorten te voorkomen of te verminderen. Zo wordt rekening gehouden met de kwetsbare perioden van de aanwezige beschermde soorten en worden maatregelen genomen om effecten tijdens werkzaamheden te voorkomen. Voorafgaand aan de start van de werkzaamheden vindt er een overleg plaats met alle betrokken partijen, waaronder de ter zake kundige ecoloog van Bureau Viridis. Tijdens dit overleg wordt o.a. de planning voor het uitvoeren van de werkzaamheden uitvoerig besproken. Indien nodig wordt de planning zo aangepast dat er

¹¹ Landgoed Oude Tempel maakt onderdeel uit van Apollo Noord

¹² Provinciale Ruimtelijke structuurvisie 2013-2028, Provincie Utrecht (herijking 2016)

¹³ Th. de Jong, 08082017 beantwoording vragen ontheffingsverzoek WnB nr Z-WNB-RI-REG-2017-0616, antwoord op vraag 4.

*buiten de kwetsbare periodes van de aangetroffen soorten wordt gewerkt. Daarnaast worden alle specifieke te nemen mitigerende maatregelen besproken.*¹⁴

Gezien het bovenstaande zijn er geen redelijke alternatieven mogelijk die zouden leiden tot een kwalitatief gelijkwaardig resultaat. De alternatievenafweging is hiermee dan ook voldoende onderbouwd.

Met betrekking tot de hazelworm wordt aangegeven dat een kleine strook in het plangebied zal worden ingericht als leefgebied voor hazelwormen. Qua grootte zal dit echter geen duurzame toekomst bieden aan een geïsoleerde kleine populatie. In de voorschriften is daarom opgenomen dat alle exemplaren uit het plangebied moeten worden weggevangen.

Gesignaleerde soorten

Het activiteitenplan maakt melding van essentieel foerageergebied van de eekhoorn: *“Ook het foerageergebied van de eekhoorn wordt aangetast. Dit betreft een overtreding van artikel 3.10, lid b.”*. De eekhoorn is een aantal maal waargenomen. Echter verderop in het activiteitenplan concludeert Ecologisch Adviesbureau Viridis dat geen ontheffing noodzakelijk is. Wij merken op dat als essentieel foerageergebied van de eekhoorn zal verdwijnen, hiervoor ontheffing van de Wnb nodig is. Deze ontheffing is niet aangevraagd en daarom niet nader beoordeeld.

Op landgoed De Oude Tempel wordt veelvuldig door diverse vleermuissoorten gefoerageerd. Ook op het direct aangrenzende Apollo Noord, wat samen met de Oude Tempel één bosgebied vormt, wordt veel door vleermuizen gefoerageerd. Een groot deel van dit bosperceel is eind 2016 verdwenen. Hiervoor was ontheffing van de Wnb ten aanzien van de gewone dwergvleermuis aangevraagd bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Volgens bureau Waardenburg zou immers essentieel foerageergebied verloren gaan. Deze ontheffing is echter geweigerd omdat de werkzaamheden al waren aangevangen en overtredingen niet achteraf gelegaliseerd worden. Daarmee is het mogelijk dat het belang van het resterende bos op De Oude Tempel, voor de gewone dwergvleermuizen groter is geworden. Ten aanzien van deze soort is geen ontheffing aangevraagd, en is daarom ook niet nader beoordeeld.

VI. Conclusie

Gelet op het voorgaande verlenen wij u ontheffing als bedoeld in 3.8, eerste lid, gelezen in samenhang met artikel 3:10, tweede lid, van de wet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden, deze treft u aan in de bijlage bij dit besluit.

VII. Bezwaar

U kunt binnen zes weken na de dag waarop deze beschikking op de voorgeschreven wijze is bekendgemaakt een bezwaarschrift bij Gedeputeerde Staten van Utrecht indienen:

- Digitaal: gebruikt u hiervoor het formulier “Bezwaar tegen beslissing provinciaal bestuur met DigiD”. Uw DigiD geldt als ondertekening. U vindt het formulier via: www.provincie-utrecht.nl onder loket / klacht, bezwaar of melding doorgeven / bezwaar tegen beslissing provincie;
- Schriftelijk: t.a.v. de secretaris van de Awb- adviescommissie van PS en GS, postbus 80300, 3508 TH Utrecht.

Het bezwaarschrift moet in ieder geval bevatten:

- uw naam en adres;
- de datum;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht (indien mogelijk, onder vermelding van het besluitnummer);
- de reden van bezwaar;
- ondertekening.

Aan de behandeling van een bezwaarschrift zijn voor de indiener geen kosten verbonden.

Overigens schort het indienen van een bezwaarschrift de werking van het besluit niet op. Als u niet kunt wachten op de normale behandeling van uw bezwaarschrift, hebt u de mogelijkheid om een voorlopige voorziening aan te vragen bij de rechtbank. U moet op dat moment ook al een bezwaarschrift hebben ingediend. Het verzoek om een voorlopige voorziening richt u aan de voorzieningenrechter van de Rechtbank Midden-Nederland, Sector bestuursrecht, postbus 16005, 3500 DA Utrecht.

VIII. Inwerkingtreding

¹⁴ Th. de Jong, 2017, Natuurtoets Wet Natuurbescherming Oude Tempel, 2017, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, PRNR-2016-30. Paragraaf 8.4.

Dit besluit treedt in werking op het moment van bekendmaking door uitreiking of verzending aan de aanvrager. Van het besluit wordt mededeling gedaan op de website www.officiëlebekeendmakingen.nl

IX. Overleg en informatie

Er kan tevens vergunning of ontheffing nodig zijn op grond van andere wetten of verordeningen. Wij adviseren u zo nodig contact op te nemen met uw gemeente en/of milieudienst, als u dit nog niet heeft gedaan.

Als u vragen heeft over de procedure en de inhoud, kunt u contact opnemen met ons Servicebureau via servicebureau@provincie-utrecht.nl, of op telefoonnummer 030-2583311.

Voor meer informatie verwijzen wij u naar onze website www.provincie-utrecht.nl.

X. Verzending

Dit besluit wordt verzonden aan de aanvrager van de ontheffing. Een afschrift van deze ontheffing wordt verzonden aan de RUD Utrecht en Ecologisch Adviesbureau Viridis.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Utrecht,
namens hen,

Mevr. mr. S.L. Munsel
Teamleider Vergunningverlening Natuur en Landschap
Domein Leefomgeving

ONTHEFFING

Naar aanleiding van het verzoek van Ecologisch Adviesbureau Viridis op 17 mei 2017, namens gemeente Soest en de aanvullingen hierop van 20 juni 2017, 8 augustus 2017, 15 september 2017, 13 oktober 2017 en 25 oktober 2017 gelet op de artikel(en) 3.8 en/of 3.10 van de Wet natuurbescherming,

Verlenen Gedeputeerde Staten van provincie Utrecht hierbij aan:

Naam: Gemeente Soest

Adres: Postbus 2000

Postcode en woonplaats: 3760 CA Soest

onthefing 81C0B40E voor het tijdvak van: 1 november 2017 tot 31 december 2025

van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 3.5, 3.10 en 3.34 van de Wet natuurbescherming, voor zover dit betreft het vangen en het beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen en het uitzetten van de das (*Meles meles*) en de hazelworm (*Anguis fragilis*), en het opzettelijk verstoren, beschadigen en/of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*). Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft Landgoed Oude Tempel te Soesterberg. Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door het landgoed Open Ankh, door de Korndorfferlaan aan de oostzijde, de Oude Tempellaan aan de westzijde en bebouwing aan de zuidzijde. Met betrekking tot de das is het plangebied daarnaast het gebied tussen Korndorfferlaan, de Amersfoortsestraat, de Richelleweg en de Frits Koolhovenweg in Soesterberg.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. U vraagt ontheffing van de Wnb aan voor de duur van 8 jaar. Echter; gedurende deze tijd kan de ecologie in het plangebied, ook als er nog geen werkzaamheden plaatsvinden, dermate wijzigen dat de situatie waarop de ontheffingsaanvraag is beoordeeld niet meer overeenkomt met de actuele situatie. Daarom dient u de ecologische onderzoeken naar de natuurwaarden in het plangebied in de jaren 2020 en 2023 te actualiseren. Deze actualisatieonderzoeken dienen te worden aangeleverd aan Team Vergunningverlening Natuur en Landschap van de provincie Utrecht. Indien de ecologische impact op de natuurwaarden groter wordt dan nu in de ontheffingsaanvraag is geschetst dient u een wijziging van of aanvulling op de ontheffing aan te vragen bij de provincie Utrecht.
2. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
3. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
4. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met de provincie Utrecht indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 2 en 3 noodzakelijk zijn.
5. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
6. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.
7. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en twee weken van te voren naar de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht te sturen.

Specifieke voorschriften

Das

8. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd conform het Plan van Aanpak verplaatsing dassen Oude Tempel, zoals bijgevoegd als bijlage 1.¹⁵
9. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de das. Met betrekking tot het wegvangen en verplaatsen van dassen wordt aantoonbare

¹⁵ Jong, Th. H. de, 2017. Plan van aanpak verplaatsen dassen Oude Tempel, Ecologisch Adviesbureau Viridis, Culemborg, 2017-53

praktijkervaring noodzakelijk geacht om het zorgvuldig handelen ten aanzien van de dassen te kunnen garanderen. Naar bij de provincie bekend is, heeft enkel Stichting Das & Boom deze praktijkervaring met het actief verplaatsen van dassen.

Voorafgaand aan het verplaatsen

10. Voorafgaand aan het afvangen dient met behulp van camera's op alle actief belopen pijpen van de clan de actuele groepsgrootte van de dassenclan te worden vastgesteld.
11. Alle actief belopen pijpen dienen te worden uitgerasterd om zo de gehele clan goed te kunnen wegvangen. De omgeving van de burchten, en vooral de niet actief belopen pijpen dienen wekelijks te worden gemonitord om te bezien of er alsnog dassenactiviteit optreedt.
12. Als gedurende twee maanden helemaal geen dassen worden weggevangen, moet aangenomen worden dat de dassen tijdelijk buiten het plangebied verblijven. In dat geval dient nader onderzocht te worden waar de dassen buiten het plangebied verblijven. Het gehele territorium blijkt dan niet in beeld te zijn. Tot hier duidelijkheid over is kunnen de werkzaamheden niet worden uitgevoerd.
13. Het wegvangen dient te gebeuren totdat zeker is dat alle dassen van de clan zijn weggevangen. Mocht het niet lukken de gehele clan weg te vangen binnen twee maanden dan dienen de gevangen dassen te worden teruggezet. De raster op de Oude Tempel dienen dan worden te verwijderd. De voorgenomen werkzaamheden kunnen dan niet plaatsvinden totdat de gehele clan wel succesvol is weggevangen.

Het verplaatsen

14. De ontheffinghouder dient, uiterlijk een week voorafgaand aan het daadwerkelijke vangen van de dassen, het bijgevoegde meldingsformulier specifiek met betrekking tot de das in te vullen en naar de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht te sturen.
15. Tijdens de vangactie moet worden gemonitord of de gevangen dassen elkaar verdragen. Verdragen dassen elkaar niet, dan dienen deze opnieuw te worden gevangen en te worden losgelaten op de locatie waar ze zijn weggevangen. De rasters dienen in dat geval op de Oude Tempel te worden opengesteld. De werkzaamheden op het plangebied kunnen dan niet doorgaan tot duidelijk is welke dassen tot dezelfde clan behoren.
16. Direct voorafgaand aan het uitzetten van de dassen dient te worden uitgesloten dat andere dassen in het gebied verblijven. Wordt het gebied wel bezet door een dassenclan dan kunnen de dassen uit de Oude Tempel niet actief worden verplaatst en kunnen de werkzaamheden niet plaatsvinden.
17. De burcht in de Oude Tempel dient te worden uitgerasterd ter voorkomen dat andere dassen zich zullen vestigen op het leeggefallen territorium. De burcht in de Oude Tempel dient echter pas te worden vernietigd als aan voorwaarde 15 en 16 is voldaan.
18. De genoemde valklep bij de A28 die niet functioneert dient te worden hersteld voordat de dassen in het gebied worden losgelaten.
19. Alle A en N-wegen direct grenzend aan de uitzetlocatie dienen ingerasterd te zijn.
20. De uitzetlocatie (en dan vooral de graslanden) dienen dasvriendelijk te worden beheerd.

Nazorg

21. Het succes van de actieve verplaatsing dient elk jaar gedurende 3 jaar te worden gemonitord door een deskundige op het gebied van dassen. Het gebruik van de kunstburchten en de clangrootte dient te worden gemonitord. Van belang is ook de vraag wanneer de verplaatste dieren na het uitzetten zich weer zullen voortplanten. Deze monitoringsgegevens dienen te worden aangeleverd aan Team Vergunningverlening Natuur en Landschap van de provincie Utrecht. Het is aan te bevelen het zenderen van de volwassen dieren onderdeel uit te laten maken van deze monitoring.

Gewone grootoorvleermuis

22. Bij werkzaamheden in de buurt van het zomerverblijf van de gewone grootoorvleermuis dienen schermen te worden geplaatst om lichtverstoring te voorkomen.
23. De delen in de Oude Tempel waar de gewone grootoorvleermuis veel is waargenomen mogen niet eerder worden aangetast dan dat de bosschages op of bij Open Ankh zijn aangeplant, én voldoende formaat hebben. Er zal door een ter zake kundige op het gebied van de gewone grootoorvleermuis een schriftelijk advies moeten worden opgesteld wanneer de bosschages voldoende formaat hebben om te kunnen functioneren als vervangend foerageergebied. Deze bosschages mogen niet worden verlicht.
24. Werkzaamheden dienen plaats te vinden bij daglicht. Het gebruik van kunstlicht tijdens de werkzaamheden is niet toegestaan bij de oude lanen waar veel door vleermuizen wordt gefoerageerd.
25. De definitieve verlichting dient vleermuisvriendelijk te zijn.

Hazelworm

26. Om het plangebied dient een reptielscherm te worden geplaatst en moet worden toegezien dat deze schermen gedurende de ontheffingsperiode ook goed blijven functioneren.
27. In het gehele plangebied dienen hazelwormen te worden weggevangen.

28. Achterblijvende hazelwormen direct buiten het plangebied zullen waarschijnlijk geen duurzame populatie meer vormen. Voorkomen moet worden dat smalle strookjes leefgebied met hazelwormen ten westen en zuiden van het plangebied overblijven. Mochten dergelijke smalle strookjes over blijven dan dienen de hazelwormen hier ook weggevangen te worden.
29. Het afvangen van de hazelwormen dient te gebeuren onder optimale omstandigheden en, naast handvangst, met behulp van de plaatjesmethode. Het aantal te gebruiken plaatjes dient te worden bepaald door een deskundige op het gebied van de hazelworm waarbij de richtlijn is dat de platen in een raster worden uitgelegd met 10-15 meter tussenruimte.
30. Het afvangen van de hazelwormen dient te gebeuren in de maanden april tot en met augustus (voordat juvenielen worden geboren). Vroeg in het seizoen dienen de platen in het gebied te worden neergelegd.
31. Het afvangen van de hazelwormen dient niet zo lang te gebeuren tot gedurende vier achtereenvolgende bezoeken (van ten minste twee uur, bij optimale weersomstandigheden) geen hazelwormen meer worden waargenomen.
32. Van het afvangen dient een logboek van het aantal gevangen dieren en de vangstdatum te worden bijgehouden en op verzoek te kunnen worden overhandigd aan de toezichthouder van de Regionale Uitvoeringsdienst Utrecht.
33. Worden meer hazelwormen aangetroffen, dan het geschatte aantal van 25 dieren, dan dient het afvangen te worden gestaakt tot instemming van de provincie Utrecht is gegeven over de locatie van waar de hazelwormen worden uitgezet.
34. De hazelwormen dienen binnen drie uur te worden uitgezet in de directe nabijheid van de recent ontwikkelde biotopen. De hazelwormen moeten verspreid in het gebied worden losgelaten.

Overige voorwaarden

35. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
36. De ontheffinghouder dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden en dienen dit na te leven.
37. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
38. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, minimaal drie maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag in te dienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.
39. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is het Servicebureau van de provincie Utrecht, bereikbaar op servicebureau@provincie-utrecht.nl en 030-2583311.

Meldingsformulier start werkzaamheden ontheffing

Behoort bij beschikking met:

- zaakkenmerk: Z-WNB-RI-REG-2017-0616
- briefnummer: 81C0B40E
- datum: 30 oktober 2017
- planlocatie: Landgoed Oude Tempel Soesterberg
- ontheffinghouder: Gemeente Soest, Postbus 2000 in Soest
 - Contactpersoon: Gemeente Soest XXXXXXXXXX
 - Telefoonnummer: XXXXXXXXXX

De ontheffinghouder zorgt ervoor dat dit formulier ten minste twee weken voordat met de werkzaamheden wordt begonnen, ingevuld en ondertekend wordt opgestuurd of gemaild naar onderstaand adres. Indien de ontheffinghouder binnen twee weken wil starten met de werkzaamheden moet deze contact opnemen met de RUD Utrecht.

Gegevens van het werk:

Startdatum werk

Mogelijke einddatum werk

Bijzonderheden:

Plaats en datum

Naam en handtekening

Opsturen naar:

RUD Utrecht
Team Bodem, Water en Natuur
Postbus 85242
3508 AE Utrecht
Email: info@rudutrecht.nl
Telefoonnummer: 030-7023300

Meldingsformulier gereedkomen werkzaamheden ontheffing

Behoort bij beschikking met:

- zaakkenmerk: Z-WNB-RI-REG-2017-0616
- briefnummer: 81C0B40E
- datum: 30 oktober 2017
- planlocatie: Landgoed Oude Tempel Soesterberg
- ontheffinghouder: Gemeente Soest, Postbus 2000 in Soest
 - Contactpersoon: Gemeente Soest [REDACTED]
 - Telefoonnummer: [REDACTED]

De ontheffinghouder zorgt ervoor dat dit formulier tenminste één week na gereedkomen van de werkzaamheden ingevuld en ondertekend wordt opgestuurd of gemaild naar onderstaand adres.

Gegevens van het werk:

Einddatum werk _____

Bijzonderheden:

Plaats en datum

Naam en handtekening

Opsturen naar:

RUD Utrecht
Team Bodem, Water en Natuur
Postbus 85242
3508 AE Utrecht
Email: info@rudutrecht.nl
Telefoonnummer: 030-7023300

Plan van Aanpak verplaatsen dassen Oude Tempel

Ecologisch Adviesbureau Viridis bv

Beesdsesweg 3-18

4104 AW Culemborg

T 0345 753 275

E info@bureau-iridis.nl

W www.bureau-iridis.nl

KvK 110 557 87

Btwnr NL 8212 39 119 801

IBAN NL46 TRIO 0198 4486 00

Tekst: Th. H. de Jong

Veldonderzoek: E. van der Ploeg, W. Steen, E.J. Slot, S. van Dijk,
Th. de Jong, V. Douwes.

Foto's: Bureau Viridis

Foto voorblad: Das met jongen op burcht Oude Tempel (still
van film)

Projectnummer: 2017-53

Wijze van citeren: Jong, Th. H. de , 2017. Plan van aanpak ver-
plaatsen dassen Oude Tempel, Ecologisch Ad-
viesbureau Viridis, Culemborg, 2017-53

In opdracht van: Gemeente Soest

Contactpersoon: Mw. Carolien Huijzer

Status: Definitief

Datum: 12 oktober 2017

Controle: S. Zwerver, S. van Dijk en J. de Bosch Kemper

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever zoals hier-
boven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit deze rapportage mag
worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden door middel
van scanning, druk, internet, fotokopie of andere wijze zonder schrift-
elijke toestemming van de opdrachtgever en Ecologisch Adviesbureau
Viridis bv, noch mag het zonder deze toestemming voor een ander doel
gebruikt worden dan waarvoor het vervaardigd is.

Ecologisch Adviesbureau Viridis is niet aansprakelijk voor vervolg-
schade, alsmede schade die voortvloeit uit toepassingen van de resul-
taten van de werkzaamheden, kaartmateriaal (Basis Registratie Topo-
grafie Kadaster 2017, tenzij anders wordt vermeld) inclusief getoonde
begrenzingsen of andere gegevens verkregen van Ecologisch Adviesbu-
reau Viridis. De opdrachtgever vrijwaart Ecologisch Adviesbureau Viri-
dis voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Omdat ecologisch onderzoek een momentopname is, kan de aanwezig-
heid van beschermde soorten soms niet worden uitgesloten of beves-
tigd. Daarnaast is de natuurwetgeving aan verandering en jurispruden-
tie onderhevig. Ecologisch Adviesbureau Viridis is mede om die rede-
nen lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwa-
liteitsbevordering en belangenbehartiging van ecologische adviesbu-
reaus. Hierdoor zijn wij zo goed mogelijk op de hoogte van de nieuwste
ontwikkeling op het gebied van ecologie en wetgeving. Door de inzet
van conform de wet ter zake kundige ecologen, waarborgen wij onze
onderzoekskwaliteit. Wij zijn echter niet aansprakelijk voor de gevolgen
van onverwacht verschijnende of verdwijnende flora of fauna, noch
voor de gevolgen van veranderende wetgeving of jurisprudentie.

Th. H. de Jong

Plan van Aanpak verplaatsing dassen Oude Tempel

In opdracht van: Gemeente Soest

Inhoud

1	Inleiding	2	4	Het verplaatsen	10
1.1	Aanleiding en context	2	4.1	Actief verplaatsen of passief verdrijven	10
2	Oude Tempel en werkzaamheden	3	4.2	Periode	10
2.1	Beschrijving van het plangebied	3	4.3	Op de vangplaats	11
2.2	Aanwezigheid das	4	4.4	Op de uitzetlocatie	11
2.3	Voorgenomen werkzaamheden	4	4.4.1	Locatie 1	12
3	Uitzetlocatie	6	4.4.2	Locatie 2	12
3.1	Gebiedsbeschrijving	6	4.5	Na het verplaatsen	12
3.2	Kwaliteit als leefgebied voor de das	6	5	Conclusie	15
3.3	Andere dassen	7	5.1	Conclusie	15

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en context

Gemeente Soest is voornemens in het kader van programma 'Hart voor de Heuvelrug' een bos in Soesterberg (hierna Oude Tempel) om te vormen tot groene woonwijk. In voorbereiding op deze ontwikkeling heeft Gemeente Soest Ecologisch Adviesbureau Viridis opdracht gegeven een Natuurtoets uit te voeren. Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat in het plangebied Oude Tempel een dassenburcht aanwezig is die bewoond wordt door twee volwassen dassen en twee jonge dieren (De Jong 2016; situatie juni 2017). In augustus 2017 is een jonge das doodgereden op de Oude Tempellaan. Zeer waarschijnlijk betrof het een jong dier afkomstig uit Oude Tempel.

Bij de voorgenomen ontwikkeling van de woonwijk zal de huidige dassenburcht niet gehandhaafd kunnen worden. Om deze reden dienen de aanwezige dassen gevangen te worden en overgebracht te worden naar een nieuw leefgebied. Hiervoor is een ontheffing van de Wet natuurbescherming noodzakelijk. Deze ontheffingsvraag is ingediend bij het bevoegd gezag in deze, te weten de provincie Utrecht. Op 17 augustus heeft de provincie Utrecht aanvullende vragen gesteld. Eén van die vragen was:

Wij hebben u verzocht om een gedetailleerd plan waaruit blijkt dat de actieve verplaatsing van een dassenfamilie zo zorgvuldig mogelijk gebeurt, zo min mo-

gelijk stress oplevert voor de individuen, en het alternatieve leefgebied direct geschikt is om door de clan gebruikt te kunnen worden. U geeft aan dat dit plan nog moet worden gemaakt. U verwijst daarvoor naar een geplande meeting op 24 augustus 2017 waar de provincie voor is uitgenodigd. Graag merken we op dat we zeker bereid zijn om in een vroeg stadium mee te denken, maar dat het anderzijds onwenselijk is om op zo'n korte termijn voor de geplande uitvoering nog geen te toetsen voorstel van u te hebben. Onze termijn om de aanvraag te kunnen behandelen schorten wij daarom op tot dit plan is aangeleverd. Indien het nog steeds uw voornemen is de dassen in 2017 weg te vangen raden wij u aan om alvast uit te werken hoe de dassenverplaatsing wordt voorgesteld. Dan kan tijdens de meeting van 24 augustus meer op detailniveau gesproken worden.

Onderstaand wordt deze vraag beantwoord middels een gedetailleerd plan van aanpak waarin de volgende zaken worden beschreven:

- Methode van vangen,
- Periode van vangen,
- Beschrijving van het uitzetgebied,
- Beschrijving kwaliteit van het uitzetgebied voor dassen,
- Alternatieve burchtlocatie.

2 Oude Tempel en werkzaamheden

2.1 Beschrijving van het plangebied

Het plangebied Oude Tempel ligt tegen de bebouwde kom van Soesterberg. Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door het landgoed Open Ankh met een kantoorlocatie van 'Zorgcoöperatie Nederland', bestaande uit meerdere panden met parkeerplaats en omringende tuin. Het landgoed is recent onder de Natuurschoonwet gerangschikt.

Het plangebied wordt verder begrensd door de Korndorfferlaan aan de oostzijde (waar ook woningbouw gepland is), de Oude Tempellaan aan de westzijde en bebouwing (woonwijk) aan de zuidzijde. Het plangebied heeft een omvang van circa 17 ha (kaart 1). In ruimere zin ligt het plangebied ingesloten tussen de bebouwde kom van Soesterberg aan de zuid- en westzijde, een bosgebied aan de oostzijde en de N237 aan de noordzijde.

Kaart 1 | Overzichtskaat Oude Tempel met locatie bewoonde burcht en belopen pijpen. Gegevens tot en met 11-10-2017

Het plangebied aan de Oude Tempellaan bestaat uit diverse bospercelen, die door beukenlanen en een enkele laan van Amerikaanse eik van elkaar zijn gescheiden. Enkele beukenlanen zijn pas enkele jaren geleden aangeplant, terwijl andere beukenlanen bestaan uit tientallen jaren oude, grote exemplaren. In de grote exemplaren bevinden zich diverse holten.

De tussenliggende bospercelen bestaan voornamelijk uit gemengd bos, waarin een diversiteit aan loof- en naaldbomen voorkomt. Het meest talrijk komen beuk, zomereik, lijsterbes, zachte berk, larix, spar en grove den voor. In de struiklaag komen rododendron, Amerikaanse vogelkers en vuilboom het meest talrijk voor. Eén van de percelen centraal in het gebied bestaat

voor het merendeel uit larix. Direct ten oosten van het plangebied is naaldbos met een vrij monotone begroeiing van grove den en larix te vinden. De kruidlaag is in vrijwel het gehele plangebied slechts marginaal ontwikkeld. Verspreid komen grassen, bosbes, braam, brede stekelvaren en opschot van bomen voor, maar grote delen van de bodem zijn onbegroeid. Langs de paden in met name het oostelijk deel van het plangebied komt blauwe bosbes vrij veel en plaatselijk in grotere oppervlakken voor. Ook komen hier grotere oppervlakken met een bedekking van mos voor.

2.2 Aanwezigheid das

In 2016 is het plangebied onderzocht op de aanwezigheid van beschermde soorten. Hierbij bleek onder andere het voorkomen van de das. Er werd één bewoonde burcht aangetroffen waar in 2016 minimaal één jong is geboren. Nader onderzoek, weer met camera's, leerde dat in 2017 in de burcht twee jongen zijn geboren. In de loop van 2017 werd de burcht door de dassen verlaten. Camera beelden laten zien dat de burcht in september door een vos werd gebruikt. In september 2017 bleken er op diverse plaatsen weer activiteit van de das te zijn. In het gazon bij Open Ankh werd weer veel graafovindplaatsen vertoond en er werden her en der in het bos graaf- en wroetsporen gevonden.

Wroetsporen van das in gazon Open Ankh, d.d. 28-9-2017

Hierop is het gehele onderzoeksgebied minutieus onderzocht wat resulteerde in de vondst van drie belopen pijpen en één oude pijp.

De belopen pijpen zijn mogelijk de aanzet tot een nieuwe burcht. Kaart 1 geeft een overzicht van de aanwezig pijpen. De kraamburcht wordt weinig meer gebruikt (d.d. 11-10-2017). Daarnaast is nog een zeer recent belopen pijp gevonden op het terrein van Kontakt der Continenten (niet op kaart) op een afstand van 260

meter van Oude Tempel. De vier gevonden pijpen worden allen gemonitord met camera's. Op dit moment zijn 6 cameravallen (2 Bushnell Aggressor en vier Reconyx Hyperfire) bij de burcht en pijpen opgesteld.

Vers gegraven pijp op het terrein van Kontinent de Kontakten

2.3 Voorgenomen werkzaamheden

In het plangebied is een nieuwe woonwijk gepland met wegen en paden en circa 230 tot 300 woningen. De precieze verkaveling en het type woningen wordt stapsgewijs ontwikkeld. Er worden diverse types woningen gebouwd waaronder twee-onder-een-kapwoningen, rijwoningen en kleinschalige appartementenblokken. Bij de aanleg zullen de bestaande beukenla-

nen behouden blijven, maar veel bos zal moeten worden gekapt. De precieze verkaveling en het type woningen wordt stapsgewijs ontwikkeld op basis van de woonwensen van de toekomstige bewoners. De verwachting is dat het bouwrijp maken medio 2018 kan

beginnen. Om dit mogelijk te maken heeft de gemeente in maart 2016 de grond aangekocht en is een voorontwerpbestemmingsplan opgesteld.

Kaart 2 | Voorgenomen bebouwing van Oude Tempel (Bron: Gemeente Soest)

3 Uitzetlocatie

3.1 Gebiedsbeschrijving

De dassen zullen verplaatst worden naar de landgoederen Beukbergen en Sterrenberg, grofweg gelegen tussen het vliegveld Soesterberg en de A28. Kaart 3 geeft de ligging aan. In het activiteitenplan is abusievelijk Beukbergen ten zuiden van de A28 genoemd als uitzetlocatie.

Op 7 en 12 september is het gebied onderzocht op de aanwezigheid van dassen en op de geschiktheid als leefgebied voor de das. Van oost naar west wordt het gebied doorsneden door de N237. Ongeveer in het midden is het ecoduct Beukbergen gelegen dat het noordelijke en het zuidelijke deel met elkaar verbindt. Om te voorkomen dat dieren op de N237 worden doodgereden is de gehele weg uitgerasterd. In het zuiden wordt het uitzetgebied begrensd door de A28. Ook deze weg is geheel uitgerasterd. Het ecoduct Sterrenberg over de A28 vormt de verbinding tussen het uitzetgebied en de rest van de Heuvelrug. Nabij dit ecoduct zijn twee valkleppen waardoor dieren wel van het talud van de A28 het uitzetgebied in kunnen komen maar er niet uit kunnen. Op dit moment is één van de twee valkleppen kapot. Voor het uitzetten zal dit hersteld moeten worden. Aan de oostkant wordt het uitzetgebied onder andere begrensd door de woonvoorziening Sterrenberg van de stichting Abrona met onder andere een zorgboerderij met paardenweijtes. De oostkant van het gebied is van de A 27 tot aan de N237 geheel uitgerasterd. Langs de westkant, langs het zuidelijke deel van de N238 (Zandbergerlaan) staat eveneens een raster hoewel op een enkele plaats dassen het raster kunnen passeren. Het noordelijke deel van de N238 (Dolderseweg) is aan de oostkant bebouwd. De tuinen aan de voorkant zijn hier en daar afgezet met een hekwerk of stenen muurtje. De tuinen aan de achterkant, dus grenzend aan het uitzetgebied zijn overal voorzien van een hek, schut of stenen muurtje. Echter, op een aantal plaatsen zijn de tuinen

vanuit het uitzetgebied toegankelijk. Deze openingen in de hekwerken zullen gedicht moeten worden.

Het uitzetgebied heeft een oppervlakte van circa 85 ha. Van de in het gebied van noord naar zuid lopende verharde weg is de verharding verwijderd en resteert slechts de zandbaan. Het overgrote deel van het gebied is autovrij. Slechts de twee landhuizen ten noorden van de N237 en de woonboerderij in het zuidwestelijk deel zijn per auto bereikbaar. Dit betreft zeer lokaal verkeer. Gezien de onverharde wegen zal er langzaam gereden worden. Beide landhuizen zijn in gebruik als kantoor waardoor autoverkeer in avond en nacht niet aan de orde is.

Het gebied is lichtelijk geaccidenteerd met walletjes, heuveltjes en kuilen en gaten. Het bestaat uit een gevarieerd gemengd bos, zowel in samenstelling als in leeftijd. Enkele delen bestaan uit oud beukenbos, op andere plaatsen is dicht naaldbos aanwezig of een middeloud loofbos. Ook gemengd bos is aanwezig. Op veel plaatsen is een gevarieerde struiklaag en kruidlaag aanwezig met op veel plaatsen een dik mospakket. Vrijwel overal is dik dood hout aanwezig. In het gehele gebied zijn walletjes tot 1,5 meter hoogte aanwezig. In het gebied liggen vier graslanden met een totale oppervlakte van 4,3 ha. Drie graslandjes in de oostelijke helft worden van elkaar gescheiden door 2 tot 10 meter brede houtwallen. Ze bestaan uit een soortenarm, matig intensief beheerde grasland met een korte grasvegetatie. Het westelijke grootste grasland ligt geïsoleerd. Dit grasland draagt een soortenrijke, min of meer extensief beheerde grasvegetatie met onder andere veel duizendblad. De foto's op pagina 7 geven een impressie van het uitzetgebied.

3.2 Kwaliteit als leefgebied voor de das

De das leeft in allerlei soorten biotopen, met een voorkeur voor kleinschalig akker- en weidelandschap met

verspreide bosjes, heggen en houtwallen. Het territorium van de das varieert van zo'n 30 tot 400 hectare, afhankelijk van het aanbod aan voedsel. In Nederland is het territorium doorgaans tussen 30 en 50 ha groot (Zoogdiervereniging). Een territorium bevat de burcht en voedselgronden van een familiegroep. Vaak overlappen de voedselgronden met die van nabijgelegen groepen. Het leefgebied van de das moet voldoen aan voldoende dekking, weinig verstoring, een groot voedselaanbod en een bodem waarin ze goed kunnen graven, met een grondwaterstand van tenminste 1,5 meter onder het maaiveld.

Dassen zijn alleseters. Ze zijn slechte jagers en eten dat wat ze direct voor de neus tegenkomen. Door hun luidruchtige manier van foerageren ontsnapt vrijwel alles wat alert is. Ze eten voornamelijk regenwormen die ze 's nachts in weilanden en open gebieden opsporen. Verder eten ze bosvruchten, gevallen fruit, noten, eikels, knollen, maïs, koren, paddenstoelen, knaagdiere, slakken, kevers en hommels- en wespenbroed. In bermen, akkerranden en slootkanten wroet de das vaak naar kevers en insectenlarven (Zoogdiervereniging).

Belangrijke onderdelen van het leefgebied zijn delen waar het hele jaar eten te vinden is, zoals graslanden met kort gras. Alleen dan kan de das voldoende wormen vinden. Als koeien op deze graslanden grazen, dan keert de das de koeienvlaaien om, om mestkevers en dergelijke te vinden. Ook in bossen en bosjes kan hij het hele jaar voedsel vinden. Er zijn ook onderdelen, zoals (maïs)akkers, hoogstamboomgaarden en ruigten, die in een bepaald deel van het jaar geschikt zijn om voedsel in te zoeken.

De das heeft geen natuurlijke vijanden. Het verlies aan leefgebied is een grote bedreiging. De grootste bedreiging is echter de sterfte door verkeer. Er sterven jaarlijks ongeveer 700 dassen in het verkeer in Nederland ten gevolge van het dichte wegennet (Zoogdiervereniging).

Op basis van het hierboven geschetste beeld van het leefgebied van de das kan gesteld worden dat de uitzetlocatie een zeer goed leefgebied is. Er zijn volop mogelijkheden voor het bouwen van een burcht en er is voldoende foerageerterrein. Het is ongeveer twee keer zo groot als het gemiddelde Nederlandse leefgebied, het gebied is vrijwel autovrij (geen slachtoffers door het verkeer), het gebied is zeer rustig (weinig verstoring) en er is, door de gevarieerde boom, struik-, en

kruidenbegroeiing met veel dikke mospakketten en veel dood hout en de vier aanwezig graslanden, een rijk voedselaanbod.

Het Utrechts Landschap is voornemens is een deel van de graslandjes in te richten als foerageergebied voor de das, bijvoorbeeld door het verbouwen van maïs of de graslandjes te bemesten met ruige mest om een nog beter wormenbestand te ontwikkelen (mondelinge mededeling M. Feijen en H. Hoogewerf).

Het uitzetgebied is vrijwel autovrij waardoor sterfte door aanrijdingen, de grootste bedreiging van de das, niet zal gebeuren.

3.3 Andere dassen

Voordat tot uitzetten van dassen naar een nieuw leefgebied wordt overgegaan moet duidelijk zijn dat in het nieuwe leefgebied géén familiegroep aanwezig is. Dat is volgens Das & Boom de belangrijkste eis die aan het uitzetgebied gesteld wordt. Hiertoe is het uitzetterrein onderzocht op sporen van dassen en is literatuuronderzoek verricht. Uit de literatuur en gegevens van het Utrechts Landschap blijkt dat de laatste 30 jaar geen dassenburcht in het gebied is geweest. De oorzaak hiervan is mogelijk gelegen in de ligging van de uitzetlocatie. Het gebied ligt vrijwel in het midden tussen de Veluwe en Hollandsche Rading, de locaties van waaruit de das de provincie Utrecht heeft gekoloniseerd.

Het terreinonderzoek naar sporen en burchten is uitgevoerd tijdens de omgevingsscan op 31 augustus en 7 september (zie paragraaf 4.4). Daarbij zijn alle percelen en alle graslanden onderzocht op sporen van dassen. De gehele zandbaan van de noord-zuid lopende weg is op prenten onderzocht. Er zijn daar alleen prenten van reeën aangetroffen en niet van dassen. Op één van de drie oostelijke graslandjes leken enkele oude foerageersporen van dassen aanwezig te zijn. Bij nadere beschouwing bleek dit niet zo te zijn. De gehele rand van de graslanden is afgezocht naar door dassen gebruikte wissels. Deze zijn niet gevonden. In de bosgebieden, langs paden en in bermen zijn geen sporen van de das aangetroffen.

Op 12 september is een aanvullend onderzoek tezamen met H. Hoogewerf, dassendeskundige en boswachter van het Utrechts Landschap (eigenaar van het gebied) uitgevoerd. Ook dat onderzoek leverde geen burcht of sporen van dassen op.

Het uitzetterrein grenst aan de noordkant aan het terrein van het voormalige vliegveld Soesterberg. Het is

daarvan gescheiden door een stevig, in de grond ingegraven hekwerk van circa 2 meter hoog. Het hekwerk is geheel gecontroleerd. Op één plaats, ter hoogte van Cam New Amsterdam, werd een onderdoorgang gevonden. Gezien het ontbreken van een duidelijke wissel wordt deze onderdoorgang niet door dassen gebruikt. De door Van den Bijtel genoemde houtwal met veel sporen van de das ligt ook aan de noordkant van

het raster rondom het vliegveld. Van daaruit is de uitzetlocatie niet bereikbaar.

In het uitzetgebied zijn geen sporen gevonden, is geen burcht aanwezig en leeft geen dassenfamilie.

Onderstaande foto's geven een impressie van het gebied.

Afscheiding bij A28, ondoordringbaar

Klepluik, vanuit talud A28 doorgaanbaar, andersom niet

Kaal zandbed na opnemen verharding, een prima sporenbed

Dichte struik en kruiden begroeiing

Op veel plaatsen zijn walletjes aanwezig

Dikke mospakketten en veel dood hout

Eén van de oostelijke graslandjes

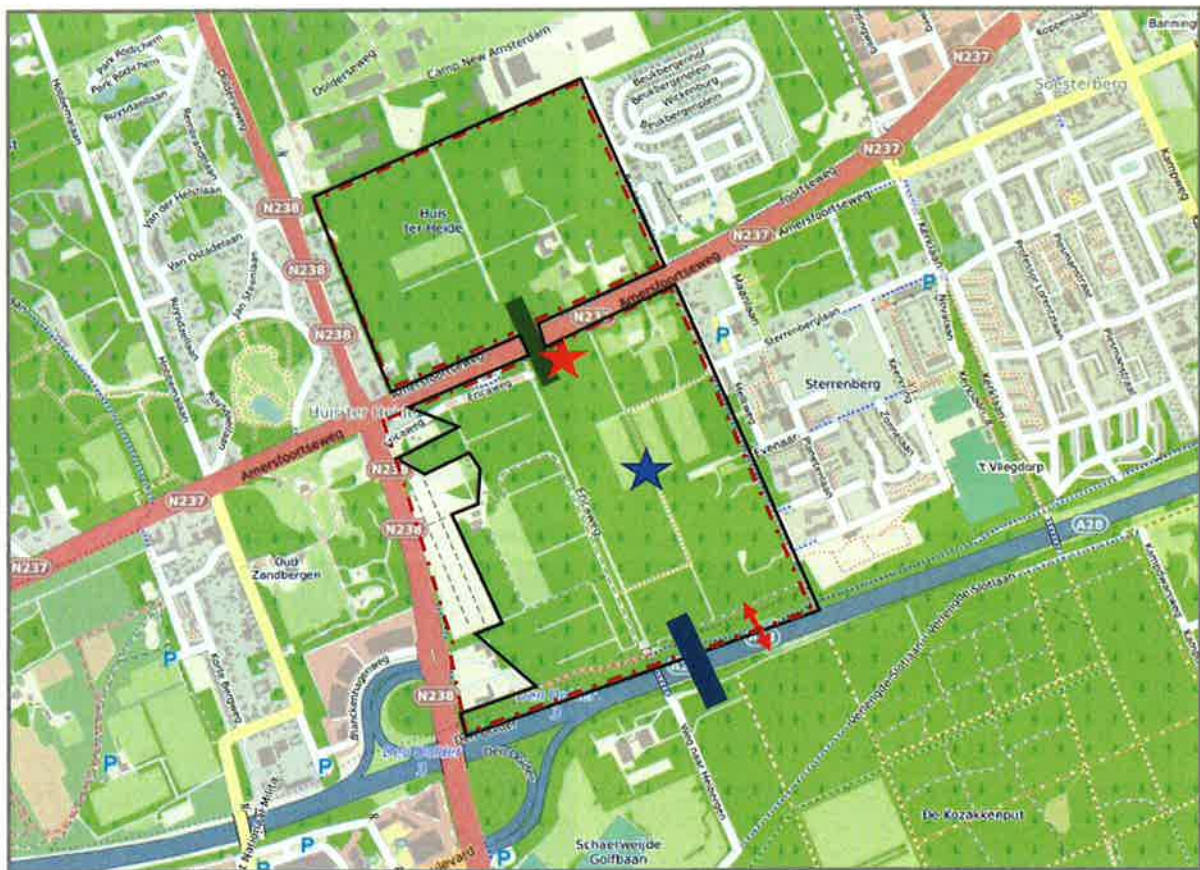

Westelijk gelegen grasland

Kaart 3 | Overzicht van het uitzetgebied

- Uitzetgebied
- Ecoduct Beukbergen
- Ecoduct Sterrenberg
- Kapot klapluik
- Vervangende burcht locatie 1
- Vervangende burcht locatie 2
- Raster

4 Het verplaatsen

4.1 Actief verplaatsen of passief verdrijven

Dassen leven veelal in familieverband, ook wel clans genoemd. Deze families kunnen in hun gehele territorium al dan niet bewoonde burchten hebben. Indien de burcht op Oude Tempel en die op de Soldaat Ketting Olivierkazerne bewoond worden door dezelfde familie zou overwogen kunnen worden de dieren van Oude Tempel passief te verdrijven. Om deze reden is onderzocht of er uitwisseling is tussen de niet gelokaliseerde burcht op de Soldaat Ketting Olivierkazerne en Oude Tempel. Hiertoe is de gehele Richelleweg aan beide kanten onderzocht op wissels en andere sporen van dassen. Deze zijn niet gevonden. Aan de oostkant is de Richelleweg afgesloten met een degelijk ingegraven hekwerk (voor een deel aan de onderkant met ingegraven plastic platen). Op één plaats is een mogelijke onderdoorgang. Daar is het hekwerk beschadigd. Er loopt echter geen wissel naar deze plaats; de onderdoorgang wordt dus niet gebruikt. Ook aan de westkant is een hekwerk. In het noorden, langs het terrein van het terrein van het Kontakt der Continenten is een ondoordringbare schutting aanwezig. Er is vanaf de Richelleweg wel een wel een ingang naar het hotel maar bij nader onderzoek bleken daar geen sporen van dassen te zijn. Zuidelijker, tot aan de A28 zijn overal hekwerken of schuttingen aanwezig. Zoals gezegd, sporen en wissels zijn nergens gevonden. Er is dus geen uitwisseling (mogelijk) tussen de burcht op het terrein van de Soldaat Ketting Olivierkazerne en de burcht op Oude Tempel. Dit is ook de conclusie van Herman van den Bijtel (telefonische mededeling d.d. 11-10-2017). Bovenstaande betekent dat de dassen niet passief uit het terrein van Oude Tempel verdreven kunnen worden en dus actief verplaatst moeten worden.

4.2 Periode

De hoofdburcht op het landgoed Oude Tempel lijkt op dit moment, 12 oktober 2017, weinig gebruikt te zijn. Camerabeelden laten af en toe een voorbijgaande das

zien. Er zijn zowel bij de burcht als bij twee oude pijpen camera's geplaatst. Tot op het heden zijn geen activiteiten van de das op camera geregistreerd. In één pijp zitten duidelijke spinnenwebben met vliegjes. Die pijp is al zeker een week niet gebruikt. Zou dit wel zo zijn, dan zou het spinnenweb verdwenen zijn.

Wel zijn direct ten noorden van de kraamburcht vers gegraven pijpen gevonden. Ook is een belopen pijp op het terrein van het Kontakt der Continenten op een afstand van 260 meter van Oude Tempel gevonden. Kaart 1 (pag. 3) geeft een overzicht van de ligging van deze vondsten.

Vers belopen pijp ten noorden van de voormalig kraamburcht.

Veelal verlaten dassen hun burcht na het grootbrengen van de jongen om in oktober, november terug te keren om in de burcht te overwinteren. Dat lijkt op dit moment nog niet het geval te zijn, mogelijk door verstoring in het gebied. Op de voormalige kraamburcht zijn, onder andere op camerabeelden, regelmatig loslopende honden te zien. Daarom zal één van de locaties aantrekkelijk gemaakt worden door het bijvoeren van pinda's en/of mais. Onze voorkeur gaat hierbij uit naar de noordelijk locatie, nabij het oude diagonale wandelpad. Hierdoor worden de dassen verleid deze locatie te gaan gebruiken. Gelijktijdig worden de andere pijpen onaantrekkelijk gemaakt bijvoorbeeld door het gedeeltelijk dicht maken van de pijpen. We gaan er dan vanuit dat de dassen in november weer van één locatie gebruik maken. Het wegvangen zal geschieden in november, als alle dassen van de familie op die locatie aanwezig zijn. De voorbereidende werkzaamheden starten zo gauw een ontheffing van de Wet natuurbescherming is verkregen.

4.3 Op de vangplaats

Er wordt een raster, bijvoorbeeld een Arfmanraster, op een gemiddelde afstand van 10 meter rond de burcht aangebracht. Om de zichtbaarheid van het raster vanaf het pad aan de oostkant te verminderen wordt daar een afstand van drie meter tot het pad aangehouden. Bovendien wordt het raster daar gecamouflleerd met takken etc. Dit raster is 1,50 meter hoog en 50 cm diep ingegraven met onder de grond aan beide zijden een omgeslagen deel van circa 50 cm. In het geval er in november duidelijke wissels van dassen aanwezig zijn zal op de plaats waar die wissels het raster kruisen openingen aangebracht worden. Zijn deze wissels er niet dan zullen aan vier kanten openingen gemaakt worden. In de openingen worden vangkooien geplaatst. De vangkooien hebben aan beide een valdeur. De afmetingen zijn 120 x 40 x 34 cm. De valdeuren worden vergrendeld waardoor de kooi geheel doorloopbaar is waardoor de dassen hun foerageergebieden kunnen bereiken. Vanaf september zijn bij de burcht camera's geplaatst. Deze camera's worden wekelijks gecontroleerd. Hierdoor wordt duidelijk of en hoeveel dassen op de burcht aanwezig zijn. Indien dat bekend is en we er zeker van zijn dat alle dassen op de burcht zijn, zullen de vangkooien op scherp gezet worden. Dit zal medio november het geval zijn. De dassen zijn de vangkooien gewend omdat ze er dagelijks doorheen lopen. Bovendien zullen ze geaasd

worden met maïs en appels om de dassen te verleiden de kooien in te gaan. Een val-alarm stuurt een sms-bericht zodra de val dichtvalt en een das gevangen is. Daarop wordt de val binnen 30 tot 60 minuten gecheckt. Indien een das gevangen is wordt het dier overgebracht in een transportkist. De dassen worden hierbij niet aangeraakt (hands-off methode). Zo gauw de das in de transportkist zit wordt de schuif gesloten en kan het dier getransporteerd worden. Eén van de lange kanten is voorzien van een schuif met gaas. Door het gaas kan controle op het welzijn van de das plaatsvinden. Door de schuif te sluiten wordt de kist verdonkerd wat rustgevend is voor de das. Hierna wordt het dier getransporteerd naar de uitzetlocatie. Dit gaat per bestelbus. De autorit duurt maximaal 15 minuten. Das & Boom geeft aan dat ze in deze situatie zou kiezen voor de overval methode. Indien het aantal dassen met een grote zekerheid is vastgesteld wordt, dient in één dag het raster rond de burcht aangelegd te worden en dienen er vangkooien geplaatst te worden op de plaatsen van een wissel. Welke methode uiteindelijk wordt gebruikt wordt ter plaatse, op basis van de dan aanwezige gegevens bepaald.

Das & Boom geeft ook aan dat dassen na het vangen eerst enige tijd in ter observatie in een opvangcentrum gehuisvest worden en pas daarna in de uitzetren worden uitgezet. Doel is om de dassen te controleren op ziektes en ze te chippen waardoor ze individueel herkenbaar zijn. Pas als alle dassen gevangen zijn en de dassen geen ziektes of verwondingen hebben en goed met elkaar overweg kunnen, worden ze in één keer naar de uitzetren gebracht.

Voordeel van het opvangcentrum is ook dat later gevangen dassen onder controle bij de andere gevangen dassen kunnen worden geplaatst.

4.4 Op de uitzetlocatie

Op de uitzetlocatie wordt, direct na het afgeven van de ontheffing, begonnen met de aanleg van twee vervangende burchten. In samenspraak met dassendeskundige H. Hoogewerf van het Utrechts Landschap zijn hiervoor de locaties bepaald. Locatie 1 bevindt zich in de houtsingel tussen twee graslanden, locatie 2 bevindt zich nabij het ecoduct Beukbergen (zie kaart 3, pag. 8).

4.4.1 Locatie 1

De houtsingel ter plaatse is circa 30 meter breed en begroeid met eiken, berken en een ruige ondergroei met onder andere braam. Het hier ooit aanwezige pad is totaal overwoekerd en niet meer aanwezig.

Locatie 1, graslandje met op de achtergrond de houtsingel

Ter plaatse wordt een hoop van circa 10 x 15 meter met een hoogte van 1,5 meter aangebracht waarin aan vier kanten meerdere gresbuizen als loze pijpen zijn aangebracht. De hoop wordt stevig aangereden. Achter de gresbuizen, in de hoop, worden gangen aangebracht. De dassen zullen in de grondhoop al heel snel naar eigen inzicht kamers en andere gangen graven (dassen kunnen in één nacht gangen met een lengte van 8 tot 10 meter graven!) en op die manier de burcht zelf inrichten.

Over een lengte van circa 100 meter wordt de houtsingel en een deel van het grasland ingerasterd. Het raster is 1,50 meter hoog en wordt 50 cm diep ingegraven met onder de grond aan beide zijden een omgeslagen deel van circa 50 cm. Dit belemmert de dassen zich een weg uit het ingerasterde terrein te graven. Aan de bovenzijde wordt een 50 cm brede naar binnen gerichte flap aangebracht. Hierdoor ontstaat een uitzetren van 100 bij 50 meter met binnen het raster kort grasland, struweel, loofbos en kruiden en mosbegroeiing (kaart 4). Omdat er ook dassen buiten de ren kunnen voorkomen zijn één of twee zogenaamde one-way poortjes nodig.

4.4.2 Locatie 2

Nabij het ecoduct Beukbergen ligt in het gevarieerde loofbos een begroeide grondhoop bam 10 x 8 meter, de hoogte bedraagt 1,5 meter. Naast de hoop is een gat met ongeveer dezelfde omvang. In de hoop zijn een aantal bijna dicht gegroeide gangen aanwezig,

mogelijk afkomstig van vos of konijn. De gangen worden verder uitgegraven, met aan het einde een soort kamer. Op andere plaatsen worden gresbuizen in de hoop geplaatst en nieuwe gangen gegraven. Het geheel wordt omrasterd met een deugdelijk hekwerk (zie locatie 1). De afmeting van het raster zal circa 30 x 60 meter bedragen. Het noordelijk deel zal aansluiten op het raster langs de N237.

Na het uitzetten van de dassen binnen het raster worden de dieren 1 x per dag bijgevoerd. Ze verblijven circa 3 maanden in de uitzetren en kunnen dan de burcht en het gangenstelsel aanpassen aan hun eigen wensen. Wanneer na 3 maanden het raster wordt geopend, is het echt 'hun' burcht geworden.

Met deze aanpak, het plaatsen van de dassen binnen een raster, wordt voorkomen dat de dassen gaan zwerven of terugkeren naar hun oorspronkelijke burcht, voordat deze vernietigd is. Deze methode wordt steeds door Das & Boom gehanteerd en vol doet. Na drie maanden wordt de ren geopend en kunnen de dieren de omgeving gaan verkennen en meer en meer zelf voedsel gaan verzamelen. Het bijvoeren wordt dan in enkele weken afgebouwd tot nul.

Beide locaties zijn zeer geschikt voor een burcht. In overleg met deskundigen (Das & Boom, Utrechts Landschap en Bureau Viridis) kan de definitieve keuze na het verkrijgen van de ontheffing Wet natuurbescherming gemaakt worden. De definitieve keuze wordt onder andere ook bepaald door de bereikbaarheid in verband met aanvoer materiaal.

Bos bij locatie 2

4.5 Na het verplaatsen

We gaan er vanuit dat bij een goed gecoördineerde wegvangactie alle dassen gevangen worden. Dat is

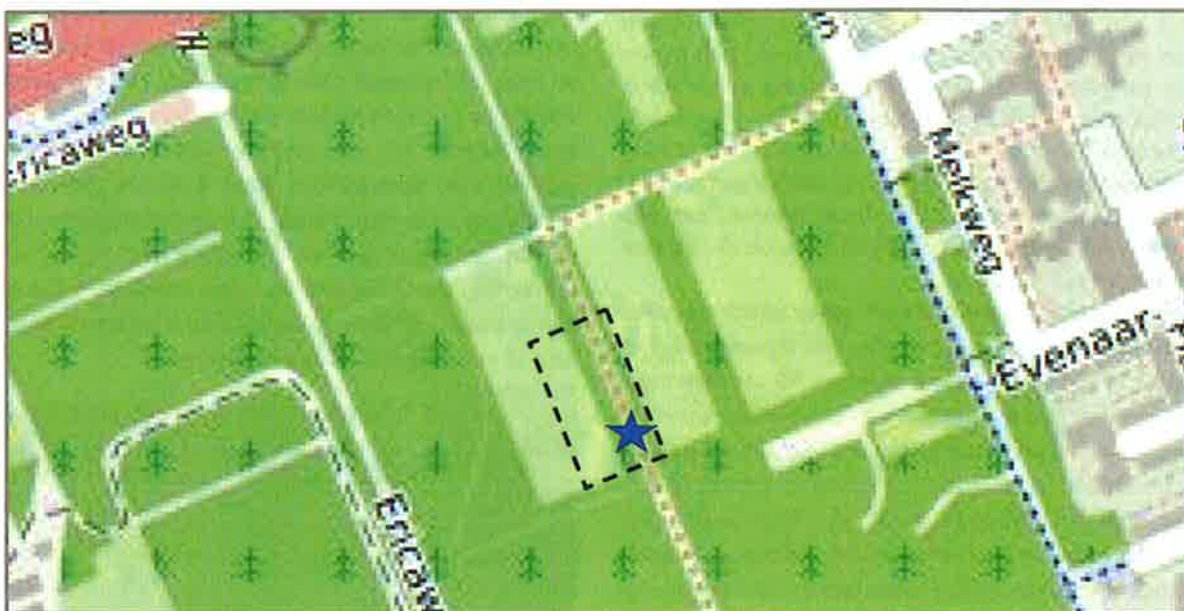
echter niet met zekerheid te zeggen. Om die reden blijven de camera's ook na de vangactie bij de burcht en de belopen pijpen staan. Dit monitoren zal duren tot maart 2018. Zo gauw zich een das vertoont zal een wegvangactie uitgevoerd worden en de das bij de overige dassen geplaatst worden (zie opvangcentrum). Na het verplaatsen van alle dassen van de burcht op Oude Tempel naar de nieuwe locatie wordt de burcht grondig vernietigd. Als blijkt dat een pijp ondergeschikte weersomstandigheden één week niet belopen is zal die pijp dicht gemaakt worden en afgedekt met stevig aan de grond bevestigd gaas om te voorkomen dat de pijp weer open gegraven en in gebruik genomen worden. Bovendien wordt het raster wordt gesloten, waardoor de burchtlocatie onbereikbaar wordt

en blijft. De pijpen worden dichtgemaakt. De omgeving wordt voor dassen onaantrekkelijk gemaakt door het verwijderen van ondergroei en struiken om te voorkomen dat dassen zich opnieuw op de oorspronkelijke woonplek gaan vestigen. Middels camera's en sporenonderzoek op Oude Tempel wordt de aanwezigheid van eventueel noch aanwezig of nieuw verschenen dassen na het vangen en verplaatsen gemonitord.

De methode van vangen en verplaatsen zoals hier beschreven is reeds meerdere keren door Das & Boom uitgevoerd en is in overeenstemming met de eisen gesteld in de Soortenstandaard Das (RVO, 2012) en het Kennisdocument Das, Meles meles (Bij12, 2017)

Kaart 4 | Detail van het uitzetgebied met raster locatie 1

--- Raster van uitzetren
★ Burcht

Kaart 4 | Detail van het uitzetgebied met raster locatie 2

--- Raster van uitzetren
★ Burcht

5 Conclusie

5.1 Conclusie

De burcht op Oude Tempel lijkt op dit moment onbewoond. Echter in andere perioden van het jaar zijn maximaal vier dassen in de burcht aangetroffen. Voor het gebied is de bouw van een nieuwe woonwijk voorzien. Hierdoor zal de burcht van de dassen verloren gaan en dienen de aanwezige dassen verplaatst te worden naar een nieuw leefgebied. Dit nieuwe leefgebied is gevonden op een afstand van 2 km ten westen van het landgoed Oude Tempel. Het betreft het landgoed Beukbergen, eigendom van het Utrechts Landschap. Dit gebied is op zijn kwaliteit voor een familie dassen onderzocht door medewerkers van Bureau Viridis en dassenskundige Hans Hoogewerf van het Utrechts Landschap. Het gebied kan gekwalificeerd worden als een zeer geschikt leefgebied voor dassen door onder andere de aanwezigheid van een viertal graslanden en een grote verscheidenheid aan bostypen. Het geheel is circa 80 ha groot. Naar het zuiden toe staat het gebied in verbinding met de rest van de Heuvelrug middels het ecoduct Sterrenberg over de A28.

Het gebied is onderzocht op de aanwezigheid van dassen. Deze zijn niet aangetroffen waardoor het uitzetten van dassen ter plaatse mogelijk is.

Het vangen van de dassen zal geschieden in november wanneer alle dassen op de hoofdburcht aanwezig zijn. De burcht wordt omrasterd en er worden minimaal vier vangkooien geplaatst. De gevangen dieren worden eerst in een opvangcentrum ondergebracht en daarna getransporteerd naar het uitzetgebied. Hier is in een 30 meter brede houtsingel een grondhoop met buizen en hollen aangelegd als burcht. De houtwal en een deel van het aangrenzende grasland (100 x 50 meter) wordt omrasterd. De dieren worden gedurende drie maanden 1 x per dag bijgevoerd waarna het raster geopend wordt en de dieren de omgeving kunnen verkennen.

Nadat alle dassen uit de oude burcht op Oude Tempel verplaatst zijn wordt de burcht grondig ontmanteld, omrasterd en wordt de omgeving dasonvriendelijk gemaakt om hervestiging van de das op Oude Tempel te voorkomen.

De hier beschreven is in overeenstemming met de eisen gesteld in de Soortenstandaard Das (RVO, 2012) en het Kennisdocument Das, *Meles meles* (Bij12, 2017).

